

Programmaplan Trendbreuk Zuid-Limburg

"It is easier to build strong children than to repair broken men"

Fredrick Douglass

Versie januari 2025

Marjon Hulst, programmamanager Trendbreuk Zuid-Limburg

Samenvatting

Het programma Trendbreuk heeft als ambitie om de gezondheidsachterstand in Zuid-Limburg ten opzichte van de rest van Nederland te verminderen door toe te werken naar een gezonde generatie. Het programma richt zich op alle inwoners van Zuid-Limburg, met een specifieke focus op de jeugd en mensen in kwetsbare situaties.

Voor de toekomst is blijvend bestuurlijk commitment en een stevig plan voor het vervolg en de versteviging van Trendbreuk Zuid-Limburg onontbeerlijk. Dit programmaplan dient als fundament voor het vervolg.

Verdieping en versteviging

Mede door een brainstormsessie in de Stuurgroep van 4 april 2024 en een werksessie op 19 april 2024 is zowel bestuurlijk als door beleidsmakers en uitvoerenden de behoefte geuit om te komen tot een aanscherping van de samenwerking in en uitvoering van het programma Trendbreuk.

Bestuurlijk

Samenvattende conclusie van de Stuurgroep

- Er moet niet alleen aandacht zijn voor transformatie van zorg, maar ook hoe te komen (of te beginnen) aan de voorkant, dus zorg te voorkómen. Met Trendbreuk willen we nog steviger inzetten op het belang van preventie, dus het investeren in die voorkant;
- Gezonde Generatie is één van de thema's in het regioplan. Trendbreuk is echter geen onderdeel van IZA maar een eigenstandige beweging. Inhoud en urgentie worden breed gedragen, en succes is ook bewezen, maar vraagt een nog meer samenhangende aanpak, gedragen door alle partners en met meer zichtbaarheid;
- Als het gaat om de zichtbaarheid dan moeten we ons afvragen hoe we de successen zichtbaar maken, wat we willen bereiken en wat de Stuurgroep daarin verwacht? Waar staan we over 4 of 5 jaar en durven we daarbij over de grenzen van onze eigen organisatie te kijken;
- Trendbreuk is de legitimatie om de voorkant in stand te houden en zelfs nog verder te verstevigen. Dat vraagt een andere manier van denken en wordt geconcretiseerd door middel van een snelle toets/Transformatieplan Gezonde generatie;
- De kracht van Trendbreuk zit in het concept, waarbij ook naar andere domeinen wordt gekeken zoals het onderwijs, maar ook bijvoorbeeld de arbeidsmarkt waar met een eerste (kernpartners), tweede (programma en projecten) en derde schil (lerend netwerk) wordt gewerkt;
- Blijven kijken naar mogelijkheden voor transformatieplannen en ook daar de samenwerking in opzoeken;
- Het is belangrijk zoveel mogelijk partijen met dezelfde missie en ambitie via structuren bij elkaar te brengen, Provincie kan daarbij ondersteunend zijn;
- Contact met doelgroepen is en blijft een belangrijk speerpunt.

Beleid en uitvoering

Uit de werksessie bleek dat de aanpak per fase én de doorgaande lijn nog steviger aandacht verdient. Een aantal speerpunten uit die werksessie is terug te vinden in de bijlage. Een voorwaarde om aan de wensen van de stuurgroep tegemoet te komen en de versteviging én uitbreiding van de Trendbreuk-aanpak te realiseren is voldoende capaciteit en ruimte om tot uitvoering te komen. Dit programmaplan is een eerste stap om inzicht te creëren in wat we doen en wat we daarvoor nodig hebben.

Doelstellingen Trendbreuk Zuid-Limburg

1. Vermindering van de gezondheidsachterstand in Zuid-Limburg met 25% ten opzichte van de rest van Nederland.
2. Projecten en pilots worden geborgd om zo duurzame resultaten te waarborgen.
3. Langjarige, integrale en domein overstijgende projecten en interventies zijn evidence based of worden getoetst op bewezen effectiviteit en efficiëntie.
4. Monitoring en onderzoek van de gezondheidssituatie in Zuid-Limburg wordt structureel uitgevoerd om effectiviteit van interventies te meten en bij te sturen.
5. Belanghebbenden en partners in Zuid-Limburg zijn en voelen zich betrokken om gezamenlijk aan de doelstellingen te werken en vanuit ieders eigen organisatie bij te dragen aan het breken van de trend en zorgen daarmee voor een gemeenschappelijk en gedragen uitvoering van Trendbreuk.

Belanghebbenden en samenwerkingspartners

Alle partners in Zuid-Limburg zijn belanghebbend, waaronder burgers, medische en sociale domein, kinderopvang- en onderwijsinstellingen, overheidsinstanties, onderzoeksinstituten en andere netwerken/domeinen zoals arbeidsmarkt en economie. Dar betekent dat alle partijen die met jeugd en gezin te maken hebben, dus ook de doelgroep zelf, gezamenlijk in actie kunnen komen om de trend te breken.

Organisatiestructuur

Voorgesteld wordt om een programmateam samen te stellen, bestaande uit onder andere een programmamanager, coördinatoren, projectleiders, onderzoekers, communicatieadviseur en ondersteuning. Het programmateam is verantwoordelijk voor:

- Strategische planning en coördinatie
- Projectmanagement
- Communicatie en voorlichting
- Stakeholdermanagement
- Monitoring en evaluatie

Het programma valt onder de aansturing van de Stuurgroep Trendbreuk, wordt ondersteund door een brede werkgroep Trendbreuk en is inmiddels de basis voor één van de themaonderdelen (Gezonde Generatie) in het [regioplan Zuid-Limburg](#). Het programma Trendbreuk heeft een looptijd van 2018 tot 2030 en mogelijk langer, afhankelijk van de behaalde resultaten en voortgang van de doelstellingen. Voor de periode 2024-2026 is een werkplan opgesteld.

Geprioriteerde thema's daarbij zijn:

- Basisvoorzieningen voor álle kinderen (kansengelijkheid)
- Taalvaardigheid/geletterdheid
- Bestaans(on)zekerheid
- Levensloopbenadering: de doorgaande lijn in alle leeftijdsfasen

Samenwerking

De brede samenwerking van alle partners in Zuid-Limburg vormt het belangrijkste fundament van het programma Trendbreuk. In het programmaplan worden dan ook de fasering en mijlpalen in het programma beschreven die door alle partijen samen gerealiseerd zijn en worden. Die samenwerking krijgt ook een vervolg in de beide akkoorden GALA en IZA. Daarnaast zoekt Trendbreuk actief de verbinding met lopende programma's en initiatieven in het streven om te komen tot een eenduidig aanbod in Zuid-Limburg om daarmee de kansengelijkheid te vergroten.

Er wordt tenslotte in dit plan ook aandacht besteed aan de financiën, het budget en de mogelijke risico's. Deze zijn in het actuele werkplan Trendbreuk 2024-2026 uitgebreider beschreven.

Inhoud

Samenvatting.....	2
Inleiding.....	6
1. Context.....	6
2. Ambitie.....	7
3. Doelstellingen	7
4. Belanghebbenden en samenwerkingspartners.....	7
5. Aanpak	9
6. Planning en Duur	10
7. Governance en organisatiestructuur.....	10
7.1. Eerste schil	10
7.2. Tweede schil.....	12
7.3. Derde schil.....	13
8. Samenwerking.....	13
8.1. Fasering en mijlpalen.....	14
8.2. Relatie met GALA, IZA en andere programma's in Zuid-Limburg	15
8.3. Risico's.....	15
9. Financiële paragraaf.....	17
9.1. Inzet, kosten en middelen.....	17
9.2. Budget.....	19
Bijlage 1 Programmateam.....	21
Bijlage 2 Bevindingen werksessie versteviging inzet levensfasen Trendbreuk.....	23

Inleiding

De achterblijvende gezondheidssituatie in Zuid-Limburg ten opzichte van de rest van Nederland was voor Provinciale Staten van Limburg aanleiding voor een onderzoek naar de oorzaken hiervan. In 2015 verscheen het rapport "Op zoek naar de Limburg-factor". Dat was de aanleiding voor de Provincie Limburg om te komen tot een Sociale Agenda en voor de 16 Zuid-Limburgse gemeenten tot het aanscherpen van het Regionale Gezondheidsbeleid. De belangrijkste aanbeveling "doorbreek de sociale overerving en begin bij de allerjongsten" werd omarmd door de Provincie, gemeenten, GGD, zorgverzekeraar en zorg- en welzijnsinstellingen en leidde tot het besef dat we onze krachten moeten bundelen om daadwerkelijk het verschil te kunnen maken. Het toonde destijds van bestuurlijk lef dat men bewust koos voor een programmatische aanpak met alle partijen in Zuid-Limburg. De focus op jeugd, massa maken, projectmatig starten en vervolgens verduurzamen van ingezette projecten en interventies vormden de start van een gezamenlijke ambitie: het realiseren van een trendbreuk. Het programma Trendbreuk begon vanaf 2018 gestalte te krijgen.

We zijn inmiddels 6 jaar onderweg. Trendbreuk stáát. We zijn goed op weg en trots op wat we in Zuid-Limburg hebben bereikt. We hebben bewezen een daadkrachtige regio te zijn die vooroploopt als het gaat om samenwerken en transformeren. Tegelijkertijd realiseren we ons maar al te goed dat er nog een lange weg te gaan is. Terugkijkend naar de afgelopen jaren, maar zeker vooruitkijkend naar de toekomst zien we meer dan ooit dat het programma Trendbreuk volwassen wordt. Desondanks is onverminderd aandacht nodig om het fundament ook sterk te houden.

De verkenning in 2022 naar Trendbreuk 2.0 leidde tot de keuze om het programmamanagement structureel te beleggen bij de GGD Zuid-Limburg. Met de komst van GALA en IZA bleek de reeds opgedane ervaring van samenwerking en uitvoering in Trendbreuk een belangrijke basis. Maar de wijzigingen en vraagstukken in governance en mandaatstructuur in Zuid-Limburg leidden ook tot nieuwe vragen voor de Trendbreuk aanpak. Dat was voor de stuurgroep Trendbreuk de reden om zich te bezinnen op de toekomst en te komen tot deze notitie. En hoewel Trendbreuk ook vaak een beweging of ambitie genoemd wordt, houden we wel vast aan de programmatische aanpak die Trendbreuk nodig heeft. Vandaar dat we kiezen voor de uitwerking in dit programmaplan.

1. Context

In het rapport "Op zoek naar de Limburg factor" worden onder andere de volgende aspecten als verklaring voor de gezondheidsachterstanden beschreven.

- Limburgers hebben in vergelijking met andere Nederlanders gemiddeld een lager opleidingsniveau;
- In Zuid-Limburg is het deel van de beroepsbevolking dat werkt lager dan het landelijk gemiddelde;
- Limburgers lijken het lastig te vinden om meer eigen verantwoordelijkheid te nemen;
- Limburg scoort laag op vertrouwen en participatie; twee pijlers van sociale cohesie;
- De meeste Limburgers vinden hun gezondheid goed tot zeer goed. Maar hun leefstijl (roken, alcohol, te veel eten en te weinig bewegen) is veelal nog steeds ongezonder dan die van de gemiddelde Nederlander;

- De gezondheidsverschillen in Limburg zijn aanzienlijk. De sociaaleconomische status wordt onder meer bepaald door opleiding, werk en inkomen. Op die gebieden staat vooral Zuid-Limburg er minder goed voor dan Noord-Limburg en de rest van Nederland;
- In Limburg wordt veel meer zorg geconsumeerd dan elders in Nederland. Zo bezoeken Limburgers vaker de huisarts en krijgen ze vaker verpleging, verzorging thuis en hulp in het huishouden.

2. Ambitie

Bij de start van het programma Trendbreuk werd de ambitie als volgt omschreven: "Onze gezamenlijke ambitie is om in 2030 de achterstand van Zuid-Limburg ten opzichte van de rest van Nederland met 25% te hebben ingelopen. Daarbij leggen wij de focus nu op de periode van -1 jaar tot en met 18+ (jongvolwassenen) zodat Zuid-Limburgse kinderen gezond, veilig en kansrijk kunnen opgroeien".

Door de focus op jeugd te leggen, werken we toe naar een gezonde generatie, maar wordt uiteindelijk de hele context van de jeugd meegenomen. Ook gezin, familie en omgeving maken deel uit van de aanpak, waarbij we naast de focus op jeugd, ook expliciet aandacht hebben voor mensen in kwetsbare situaties.

De Trendbreuk-aanpak draait om het bundelen van de krachten. We zien wat we daarmee samen voor elkaar kunnen krijgen, iets wat afzonderlijke partijen niet zou lukken. Die aanpak willen we toepassen op alle levensfasen. De komst van GALA en IZA versterkt die behoefte. We gaan verkennen hoe we de unieke netwerksamenwerking kunnen toepassen op de andere levensfasen, in samenhang met de ontwikkelingen in GALA/IZA.

3. Doelstellingen

- Vermindering van de gezondheidsachterstand in Zuid-Limburg met 25% ten opzichte van de rest van Nederland.
- Projecten en pilots worden geborgd om zo duurzame resultaten te waarborgen.
- Langjarige, integrale en domein overstijgende projecten en interventies zijn evidence based of worden getoetst op bewezen effectiviteit en efficiëntie.
- Monitoring en onderzoek van de gezondheidssituatie in Zuid-Limburg wordt structureel uitgevoerd om effectiviteit van interventies te meten en bij te sturen.
- Belanghebbenden en partners in Zuid-Limburg zijn en voelen zich betrokken om gezamenlijk aan de doelstellingen te werken en vanuit ieders eigen organisatie bij te dragen aan het breken van de trend en zorgen daarmee voor een gemeenschappelijk en gedragen uitvoering van Trendbreuk.

4. Belanghebbenden en samenwerkingspartners

Bij de uitvoering van het programma zijn er in alle fasen van het procesorganisaties en partners met verschillende expertises nodig. Beleid maken en de uitvoering daarvan gebeurt immers altijd in co-creatie met de belanghebbenden. Het gaat hier natuurlijk over de doelgroep zelf, maar ook over de organisaties en andere betrokken partijen in Zuid-Limburg die met kinderen en jeugd en hun gezinnen te maken hebben.

Er wordt een moreel appèl gedaan aan de betrokken organisaties om vanuit ieders eigen organisatie bij te dragen aan het breken van de trend.

Deze belanghebbenden zijn nodig om bijvoorbeeld kennis te verzamelen over het vraagstuk, steun te verwerven of het perspectief vanuit de praktijk/uitvoering in kaart te brengen en om mee uitvoering te geven aan projecten en interventies. Dat hoeven niet alleen professionals te zijn maar dit kan ook de doelgroep betreffen, zo kunnen doelgroepen zelf (denk aan bijvoorbeeld MBO studenten) ook een actieve bijdrage leveren aan de Trendbreuk aanpak in stages en onderzoeken.

De belangrijkste belanghebbenden en partners waar we mee samenwerken in het programma Trendbreuk zijn;

Burgers en Gemeenschap

- Kinderen, jongeren, gezinnen, hun naasten, vrijwilligers en verenigingen
- Burgerorganisaties (zoals Burgerkracht Limburg)

Publieke gezondheid

- GGD Zuid-Limburg; naast de verantwoordelijkheid voor het programmamanagement Trendbreuk is GGD ook betrokken en belanghebbende vanuit de diverse uitvoerende diensten en taken

Sociaal Domein

- Gemeenten (denk aan WMO, Jeugdwet e.d.)
- Welzijnsorganisaties
- Kinderopvang en peuterspeelzaalwerk

Medisch Domein

- Maastricht UMC+ en ziekenhuizen
- Huisartsenorganisaties
- Medisch specialisten
- Geboortezorg
- Verpleging & Verzorging (V&V)
- Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ)
- Paramedici
- Apotheken
- Overige zorgorganisaties

Onderwijsinstellingen

- Primair (speciaal) Onderwijs
- Voortgezet (speciaal) Onderwijs
- Beroepsonderwijs

Overige Belanghebbenden

- Zorgverzekeraars en zorgkantoren
- Overheidsinstanties
- Onderzoeksinstituten
- Provincie Limburg
- Andere netwerken/domeinen zoals arbeidsmarkt, wonen, toerisme

5. Aanpak

Aan de hand van de eerder beschreven doelstellingen wordt kort beschreven welke aanpak gehanteerd wordt.

1. Vermindering van de gezondheidsachterstand in Zuid-Limburg met 25% ten opzichte van de rest van Nederland.
2. Projecten en pilots worden geborgd om zo duurzame resultaten te waarborgen.

Ontwikkeling en implementatie van projecten

Ontwikkelen van langjarige en integrale projecten en interventies gericht op preventie, gezondheidsbevordering en toegang tot zorg. Implementeren van projecten gebeurt in samenwerking met partners uit verschillende domeinen.

3. Langjarige, integrale en domein overstijgende projecten en interventies zijn evidence based of worden getoetst op bewezen effectiviteit en efficiëntie.

Integraal onderzoek en analyse

Uitvoeren van onderzoek naar de directe oorzaken van de gezondheidsachterstand in Zuid-Limburg, op basis van onder andere de kindmonitor, jongerenmonitor, (jong)volwassenmonitor, MBO monitor en het uitvoeren van specifieke onderzoeken. Op basis hiervan vindt een analyse plaats van de bevindingen om interventies te evalueren en (nieuw te) ontwikkelen.

4. Monitoring en onderzoek van de gezondheidssituatie in Zuid-Limburg wordt structureel uitgevoerd om effectiviteit van interventies te meten en bij te sturen.

Monitoring en evaluatie

Continu monitoring van de gezondheidssituatie in Zuid-Limburg. Naast de reguliere monitors wordt frequent een voortgangsrapportage Trendbreuk opgeleverd (aan het einde van een werkplan periode), een jaarlijkse samenvatting van resultaten, project evaluaties en liften we mee op de sociale effectmeting die iedere 4 jaar door de Provincie Limburg wordt opgeleverd. Naast monitoring wordt de effectiviteit van de uitgevoerde interventies en projecten geëvalueerd en worden strategieën, waar nodig, bijgestuurd op basis van de verzamelde gegevens.

5. Belanghebbenden en partners in Zuid-Limburg zijn en voelen zich betrokken om gezamenlijk aan de doelstellingen te werken en vanuit ieders eigen organisatie bij te dragen aan het breken van de trend en zorgen daarmee voor een gemeenschappelijk en gedragen uitvoering van Trendbreuk

Kennisdeling en samenwerking

Stimuleren van kennisdeling en samenwerking tussen alle belanghebbenden door middel van het organiseren van lerende netwerken, bijeenkomsten, workshops en trainingen om kennis en ervaringen uit te wisselen.

Communicatie en voorlichting

Trendbreuk is (nog) niet gericht op het grote publiek, de interventies die bijdragen aan de Trendbreuk wel. Communicatie draagt bij aan het betrekken van belanghebbenden bij de gezamenlijke ambitie. Hiervoor is een communicatiestrategie opgezet. Tevens betreft het hier ook het geven van voorlichting over gezondheidsbevordering en preventieve maatregelen.

6. Planning en Duur

Het programma Trendbreuk heeft een looptijd van 2018 tot 2030 en mogelijk langer, afhankelijk van de behaalde resultaten en voortgang van de doelstellingen. Uiteraard sluiten we aan bij de ambities zoals beschreven in het landelijke regeerprogramma (gezonde generatie in 2040).

7. Governance en organisatiestructuur

Om het programma Trendbreuk effectief te coördineren en uit te voeren, wordt voorgesteld om de huidige organisatiestructuur verder te verstevigen. Dat betekent dat de Stuurgroep en de brede werkgroep Trendbreuk blijven bestaan, maar dat de governance concreter beschreven wordt zodat de route en besluitvormingsproces helder is, overleggen op de juiste plek plaatsvinden en de uitvoering en besluitvorming efficiënter en effectiever wordt.

Nieuw is het inrichten van een programmateam en de versteviging van ondersteuning, (project)coördinatie en werkgroepen. Tenslotte is het voorbeeld van de arbeidsmarkt (schillen) hier ook in meegenomen.

7.1. Eerste schil

➤ **Stuurgroep Trendbreuk**

De Stuurgroep Trendbreuk geeft richting en sturing aan het programma Trendbreuk. De stuurgroep wordt hierbij ondersteund door een programmamanager Trendbreuk, die ook zorgt voor verbinding tussen de partners en betrokkenheid bij de gezamenlijke ambitie om gezondheidsachterstanden in Zuid-Limburg te verkleinen.

Bij de bemensing van de stuurgroep is gekeken naar de juiste vertegenwoordiging vanuit de diverse sectoren/domeinen, die samen de kernpartners van Trendbreuk vormen. Juist omdat de trendbreukaanpak gebaseerd is op domein overstijgend en integraal samenwerken kiezen we voor een vertegenwoordiging uit al die domeinen die nodig zijn in de aanpak.

Het betreft vertegenwoordigers van

- Provinciale en lokale overheden
- Zorg- en welzijnsorganisaties
- Maatschappelijke organisaties
- Onderwijsinstellingen
- Onderzoeksinstituten
- Burgerorganisaties
- Andere domeinen zoals arbeidsmarkt, economie en leefomgeving

Deze vertegenwoordigers dienen in staat te zijn hun achterban en collega organisaties volledig mee te nemen in de ontwikkelingen, leveren een belangrijke bijdrage aan de trendbreuk ambitie en fungeren als ambassadeur voor de trendbreuk aanpak.

De kracht van focus op de jeugd is inmiddels ook in de GALA plannen van aanpak en in het regioplan Zuid-Limburg (IZA) een belangrijk uitgangspunt. Het meerjarig bouwen aan een nieuwe, gezonde generatie burgers is nodig om de trend van intergenerationele overerving van gezondheidsachterstanden te doorbreken in Zuid-Limburg.

Daarmee voorkom/verminder je op latere leeftijd de aanspraak op zorg. Het is daarom goed dat de gezonde generatie als preventieve aanpak ook een belangrijke plek heeft gekregen in het regioplan voor Zuid-Limburg en als thema daarin verankerd is.

De nieuwe governance en mandaatstructuur in GALA en IZA betekent dus ook iets voor de bemensing van de stuurgroep Trendbreuk en dan specifiek voor de gemeentelijke vertegenwoordiging. Daar waar eerder gemeentelijke stuurgroepleden verschillende domeinen vertegenwoordigden, zitten vertegenwoordigers uit de diverse domeinen nu zelf aan tafel. Het ligt dan ook voor de hand om tot een nieuw voorstel te komen voor bemensing vanuit de gemeenten op basis van de volgende uitgangspunten voor deelname:

- Bestuurlijk kartrekker Gezonde Generatie regioplan Zuid-Limburg;
- Vertegenwoordiging vanuit de Gemeentelijke Regiegroep Gezond Zuid-Limburg;
- Portefeuillehouders Publieke Gezondheid/GR GGD (linking pin Algemeen Bestuur GGD), evt. vertegenwoordiging andere beleidsdomeinen

Ook voor advisering en besluitvorming over Gezonde Generatie/Trendbreuk is behoefte aan duidelijkheid. De stuurgroep houdt als belangrijkste taken het strategisch richting geven aan het programma, bewaken van de voortgang van het programma en het geven van (zwaarwegend) advies aan de verschillende bestuurlijke gremia zoals het Algemeen Bestuur GGD (AB), de Gemeentelijke Regiegroep Gezond Zuid-Limburg en de Bestuurlijke Regiegroep Zuid-Limburg.

De Stuurgroep Trendbreuk adviseert, als stuurgroep van thema Gezonde Generatie, de Bestuurlijke Regiegroep Zuid-Limburg enerzijds rechtstreeks via de Bestuurlijke trekker van het thema Gezonde generatie en anderzijds via de Gemeentelijke Regiegroep Gezond Zuid-Limburg.

De Stuurgroep heeft geen mandaat om besluiten te nemen, maar geeft, afhankelijk van de aard van het thema, advies aan de andere bestuurlijke gremia die aan de lat staan voor besluiten over inzet, bijdrage en commitment aan (een onderdeel van) Trendbreuk. Hierbij is niet de structuur leidend maar het onderwerp waar besluitvorming over gevraagd wordt.

Algemeen Bestuur	▪ Besluitvorming Trendbreuk inzake Publieke gezondheid en sociaal domein ▪ Zwaarwegend advies aan gemeenten over inzet GALA-middelen ten behoeve van taken GGD Zuid-Limburg
Gemeentelijke regiegroep Gezond Limburg	▪ Zwaarwegend advies aan gemeenten over bijdrage vanuit SPUK-GALA aan de regionale GALA-uitvoeringsplannen ▪ Verantwoordelijk voor Werkagenda VNG binnen IZA ▪ Besluitvorming Trendbreuk/IZA gemeentelijk domein ▪ Besluitvorming besteding SPUK-IZA
Bestuurlijke Regiegroep Zuid-Limburg	▪ Zwaarwegend advies over verbinding en samenhang Gezonde generatie i.r.t. andere thema's in Regioplan Zuid-Limburg

➤ **Werkgroep Trendbreuk**

De werkgroep Trendbreuk bestaat uit de ambtelijke en beleidsmatige adviseurs van de bestuurders/kernpartners in de Stuurgroep. In deze werkgroep wordt richting gegeven aan de juiste koers, worden ontwikkelingen bewaakt en gedeeld, vindt afstemming plaats en wordt advisering aan de Stuurgroep voorbereid. Omdat voorgesteld wordt ook de bestuurlijk kartrekker van het thema Gezonde Generatie lid te laten zijn van de stuurgroep, neemt ook diens beleidsondersteuner deel aan de werkgroep.

In schema ziet de governance van Trendbreuk er als volgt uit:

7.2. Tweede schil

➤ **Partners**

In de tweede schil zitten alle partners die een directe bijdrage leveren aan de uitvoering van projecten, interventies en overleggen ten behoeve van de trendbreuk ambitie.

Dat zijn de partners die nu ook genoemd worden in het [werkplan Trendbreuk 2024-2026](#) en vermeld worden op de [website Trendbreuk](#)

➤ **Programmateam Trendbreuk**

Met de verbreding van het programma Trendbreuk, de samenwerking in en met verschillende domeinen en aanhaking van steeds meer nieuwe partners wordt voorgesteld een programmateam samen te stellen zodat er een betere relatie gelegd kan worden met alle partnerorganisaties die (willen) samenwerken met en in Trendbreuk. Het programmateam kent ten minste de volgende samenstelling.

- **Programmamanager**
Verantwoordelijk voor het algemene management van het programma, inclusief planning, budgettering en rapportage aan belanghebbenden.
- **Programmafase coördinator**
Elke fase in de Trendbreukcyclus heeft een eigen programma coördinator die verantwoordelijk is voor de uitvoering in de betreffende fase, de samenhang bewaakt en aanspreekpunt is voor alle betrokkenen in de betreffende fase, maar tevens de verbinding zoekt met de andere fasen.

- **Communicatieadviseur**
Verantwoordelijk voor het opzetten van een communicatiestrategie en het verzorgen van voorlichting en communicatie over het programma.
- **Secretariaat en projectondersteuning**
Een secretariaatsteam kan worden opgezet om administratieve ondersteuning te bieden aan het programmamanagementteam, de stuurgroep en andere werkgroepen binnen het programma.

7.3. Derde schil

In de derde schil horen feitelijk alle organisaties, maar ook de doelgroep in Zuid-Limburg. Samen met het programmateam wordt bekeken hoe we die derde schil betrekken en betrokken houden bij de Trendbreuk aanpak. Dit kan bijvoorbeeld door middel van (nieuwe) overlegvormen zoals hieronder enkele voorbeelden worden genoemd.

- **Lerend netwerken**
Om van elkaar te leren en om de doorgaande lijn te versterken willen we gaan werken met lerend netwerken. Goed voorbeeld daarvan is het Lerend netwerk Kinderopvang. Dit willen we ook uitwerken voor de andere fasen.
- **Adviesraad**
Een adviesraad bestaande uit experts op het gebied van volksgezondheid, beleid, sociale wetenschappen, enz. kan worden ingesteld om onafhankelijk advies te geven aan het programmamanagementteam en de stuurgroep.
- **Doelgroepen**
Betrokkenheid van doelgroepen dient nog ingericht te worden in samenwerking met Burgerkracht Limburg, te denken valt hierbij aan klankbordgroepen en informele (zorg)netwerken.

8. Samenwerking

De brede samenwerking van alle partners in Zuid-Limburg vormt het belangrijkste fundament van het programma Trendbreuk. Er is sprake van een netwerk van gelijkwaardige partners met allemaal dezelfde ambitie, passend bij de ambitie van de eigen organisatie. Ieder draagt bij vanuit zijn eigen autonome organisatie. Trendbreuk is vooral een ambitie en geen eigenstandige organisatie die over andere organisaties gaat. We moeten het samen doen en dat betekent dat een succesvolle aanpak een gezamenlijke verantwoordelijkheid is. Zonder commitment en inzet van andere partners kan ook het programmamanagement de trend niet breken.

Een programma als Trendbreuk is een langjarig verhaal en juist daarom is het goed dit steeds te blijven benadrukken. In dit programmaplan gebeurt dat door middel van een overzicht van fasering en mijlpalen. Enerzijds om de mijlpalen in het geheugen te verankeren en te laten zien wat we al voor elkaar hebben gekregen. Anderzijds om vooruit te kijken en ambitieus te blijven in de uitdaging die we hier in Zuid-Limburg hebben.

8.1. Fasering en mijlpalen

2019 – 2021 Initiatief en opstart

Mijlpalen

- Formuleren ambitie en visie
- Betrekken partners
- Opstart eerste interventies
- Start van Programmabureau Trendbreuk
- Bestuurlijke afspraken over samenwerking en financiën (bundelen van middelen)
- Communicatie en lobby naar het Rijk

2022 – 2023 De trend in gang zetten

Mijlpalen

- Borging interventies
- Nieuwe interventies zoals Centering Zwangerschap en geboortezorg Flex
- De eerste fase, Kansrijke Start, staat, met name door middel van de basisstructuur in Zuid-Limburg
- Betrekken kinderopvang en onderwijs door middel van basiselementen
- Doorgroei naar een netwerkorganisatie
- Trendbreuk gevestigd als sterk merk
- Programmamanagement structureel belegd bij GGD
- Resultaten zichtbaar in de praktijk van Kansrijke Start

2024 – 2025 De trend voortzetten

Mijlpalen

- Gezonde Generatie als thema in regioplan Zuid-Limburg
- Snelle Toets in kader van transformatieplan
- Uitbreiding Trendbreuk-aanpak naar volgende levensfasen volwassenen, ouderen, laatste levensfase
- Realisatie doorgaande lijn na de fase Kansrijke Start

- Eerste Lerende netwerken actief
- Versneld aandacht voor MBO studenten, ook als actieve uitvoerder van gezonde leefstijl
- Extra inzet voor mentale gezondheid van jongeren
- Nieuwe interventies zoals Centering Ouderschap
- Taal -en gezondheidsvaardigheden als speerpunt, start met Taalschatten en extra aandacht voor taal in MBO
- Verkenning interventies bestaanszekerheid

2026-2027

Mijlpalen (wensen)

- Verdere uitrol en verduurzaming projecten als Centering, Keigezond en GBT
- Start interventies bestaanszekerheid
- Transformatieplan gezonde generatie
- Monitoring door middel van cohortstudie
- Alcohol en middelengebruik teruggebracht naar lagere percentages

8.2. Relatie met GALA, IZA en andere programma's in Zuid-Limburg

De leefwereld en (sociale) omgeving van burgers en gezinnen is niet in één beleidsdomein te vangen. Het uitgangspunt voor de komende jaren moet dan ook zijn dat gezondheid als logisch onderdeel van alle domeinen wordt gezien.

Met de actuele ontwikkelingen in GALA en IZA, wordt ook vanuit Trendbreuk nog steviger ingezet op beleids- en domein overstijgend werken. Belangrijke thema's die vragen om een integrale aanpak zijn: armoedeproblematiek en bestaans(on)zekerheid, mentale gezondheid van jongeren en jongvolwassenen, laaggeletterdheid en gezondheidsvaardigheden van burgers. Deze thema's krijgen in themagroepen in GALA en IZA ook een plek. Goede afstemming om overlap en hiaten te voorkomen is dan ook noodzakelijk. Daarnaast zoeken we ook expliciet de verbinding met regionale en subregionale ontwikkelingen zoals bijvoorbeeld de programma's Heerlen Noord, VIE Kerkrade, Geleen Zuid en de regiodeals Parkstad en Zuid-Limburg. Tenslotte wordt ook de samenwerking met de provincie in de volgende Sociale Agenda voortgezet en dan met name binnen het beleidskader 'Samen leven en bestaanszekerheid'. In dit geheel is Trendbreuk de verbindende schakel om te komen tot gelijke kansen in heel Zuid-Limburg.

8.3. Risico's

De kracht van Trendbreuk zit in een regionale, langjarige, domein overstijgende aanpak. Als de regionale eenheid scheurtjes vertoont en subregio's of individuele gemeenten een eigen koers gaan varen, dan is dat een risico voor de effectiviteit en continuïteit van

Trendbreuk. De verkenning van governance en mandaatstructuur in Trendbreuk is lange tijd onderwerp van gesprek geweest. Met de komst van GALA en IZA en de daar bijbehorende (overleg en besluitvormings) structuren lijkt het raadzaam dat Trendbreuk op dezelfde manier vorm krijgt. Zonder eenduidige structuur voor alle thema's in Zuid-Limburg ontbreekt eenheid van taal komt draagvlak onder druk te staan en worden besluitvormingsprocessen (onbedoeld) vertraagd.

Het realiseren van een trendbreuk vraagt tijd. Het kan een generatie duren voordat een verandering goed zichtbaar wordt. Door financiële ontwikkelingen en/of beleidskeuzes bestaat het risico op voortijdig beëindigen van (delen van) het programma. De meeste gezondheidswinst is te behalen bij de mensen in een kwetsbare positie. Maar het vraagt meer inspanning om deze groepen te bereiken. *Quick wins* liggen hier niet voor het oprapen. De vooruitgang zal met kleine stapjes gaan. Het risico bestaat dat het zichtbaar worden van resultaten te veel geduld van betrokkenen zal vragen.

Naast inhoud is ook de organisatie van belang. Doordat Trendbreuk steeds groter groeit, een stevigere basis vormt en met vele partijen de verbinding wordt gezocht zijn ook mensen en middelen nodig voor de organisatorische inbedding. En dus is ook hier structurele financiering noodzakelijk.

De financiële ontwikkelingen in Nederland, zoals geschetst in het Hoofdlijnenakkoord 2024 lijken ongunstig. De aangekondigde bezuinigingen op o.a. Jeugdzorg en Publieke Gezondheidszorg staan de ambitie om te komen tot een Gezonde Generatie in de weg. Het dreigende tekort van drie miljard euro voor gemeenten in 2026, ook wel het 'ravijnjaar' genoemd, kan een bedreiging vormen voor de voortgang van de trendbreuk aanpak.

9. Financiële paragraaf

9.1. Inzet, kosten en middelen

Inzet en kosten Uitvoering (alle partners)

In de verscheidenheid aan opzet van alle projecten en interventies die momenteel een plek hebben in het Trendbreukprogramma is te zien dat de bijdrage, inzet en kosten voor de verschillende partners heel verschillend kan zijn.

Fase Kansrijke Start	Inzet Partners	Middelen
Lokale coalitie	Deelname aan overleggen en uitvoering	In kind en werkbudget vanuit GALA
Positieve gezondheid	Implementatie en uitvoering	In kind
Burgerparticipatie	Samenstellen werkgroepen en (inventariseren en opbouwen) netwerken	SPUK Kansrijke Start
lokaal knooppunt Kansrijke Start	Deelname aan overleggen en uitvoering	In kind en SPUK GALA (coördinatie)_
Digitaal zorgpad	Beheer bij Pharos, actualisatie bij gemeenten en partners	In kind
Zorgpad medisch complex	Uitvoering door 1 ^{ste} en 2 ^{de} lijns verloskundigen en gynaecologen	In kind
Samen voor gezondheid	Onderzoek door Academie voor verloskunde	In kind en onderzoeksgelden Zuyd Hogeschool
Prenataal huisbezoek	Uitvoering door JGZ	Reguliere begroting JGZ
Geboortezorg flex	Pilot CZ Geboortezorg Limburg, JGZ	Projectkosten
Nu niet zwanger	Uitvoering door Seksuele gezondheid GGD	Reguliere begroting (SIM)
Voorzorg	Uitvoering door JGZ	Reguliere begroting JGZ
Stevig ouderschap	Uitvoering door JGZ	Reguliere begroting JGZ

Fase Kansrijke Start	Inzet Partners	Middelen
Centering zwangerschap	Uitvoering door verloskundigen, samen met JGZ en Kraamzorg	Inzet verloskundigen, huur ruimtes en inzet 2 ^{de} begeleider
anti- en preconceptie voorlichting	In ontwikkeling	
Taalrijke Start	In ontwikkeling	Regiodeal en provinciale subsidie. Gemeentelijke financiering via onderwijsachterstandenbeleid, bibliotheekwet en volwassenonderwijs
Monitoring en onderzoek	GGD (monitors en onderzoeken) Provincie (Sociale effectmeting) en onderzoekspartners	Reguliere begroting of via projectgelden
fase Peuters		
Lerend netwerk gezonde kinderopvang	Universiteit Maastricht, GGD en kinderopvangpartners	ZonMW financiert onderzoek. Inzet partners deels in kind
Voorschoolse knooppunten	Partners Kinderopvang en onderwijs	Reguliere uitvoering
fase Basis Onderwijs		
Knooppunt Primair Onderwijs	Partners onderwijs en Sociaal domein	Reguliere uitvoering
Gezonde school aanpak	Gezonde schooladviseurs GGD en inzet scholen	Inzet scholen en gezonde school subsidie
Gezonde basisschool vd toekomst	Stichting GBT en scholen	Projectgelden
fase 4 Voortgezet Onderwijs		
Knooppunt VO	Partners onderwijs en Sociaal domein	Reguliere uitvoering

Fase Kansrijke Start	Inzet Partners	Middelen
Gezonde school aanpak	Gezonde schooladviseurs GGD en inzet scholen	Inzet scholen en gezonde school subsidie
Mentorenprogramma	GGD en Vista Nog in ontwikkeling	
fase 5 Werk en Ouderschap		
Knooppunt MBO	Vista en GGD nog in ontwikkeling	
M@zl		
Preventie leefstijl MBO	Vista en GGD nog in ontwikkeling	
Gezonde school aanpak	Vista en GGD nog in ontwikkeling	
Fase-overstijgend		
JOGG	GGD en publiek-private partijen	Landelijk subsidie en PPS
Kenniswerkplaats jeugd	GGD	Aflopend
Keigezond: Limburgse netwerkaanpak voor kinderen met (dreigend) overgewicht of obesitas	GGD Zuid Limburg en GGD Limburg Noord, samen met programmateam.	SPUK GALA/IZA en ZN Vervolg nog onzeker
Rookvrije generatie en rookvrije omgeving	GGD en partners	ZonMW

9.2. Budget

De financiering van het programma Trendbreuk gebeurt via verschillende kanalen. GGD Zuid-Limburg voert sinds maart 2023 het programmamanagement en krijgt daarvoor financiering via de reguliere begroting van de GGD.

Voor de uitvoering van de diverse projecten, interventies en monitoring en onderzoek zijn we deels afhankelijk van de (in kind) bijdrage van de samenwerkingspartners en van middelen die verkregen worden uit subsidies en fondsen. Naast de middelen uit de SPUK GALA wordt er ook een beroep gedaan op de SPUK IZA transformatiemiddelen. Een

snelle toets voor het thema Gezonde Generatie wordt voorbereid in het derde kwartaal 2024.

Overzicht van financieringsmogelijkheden:

- SPUK GALA
- SPUK IZA
- Provinciale subsidie (o.a. beleidskader Samenleven en bestaanszekerheid)
- Projectgelden diverse projecten en onderzoeken
- Regiodeals Parkstad en Zuid-Limburg
- ZON MW (kennisinfrastructuur en diverse onderzoeken)
- Vergoeding ondersteuningsaanbod Gezonde School

Bijlage 1 Programmateam

Samenstelling van het Programmateam:

Het programmateam van Trendbreuk bestaat uit een diverse groep professionals met verschillende achtergronden en expertisegebieden die gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het coördineren, uitvoeren en monitoren van het programma. Hieronder volgt een beschrijving van de samenstelling van het programmateam:

1. **Programmamanager:** Leidt het programmateam en is verantwoordelijk voor het algemene management en de strategische richting van het programma.
2. **Programmafase coördinator;** is verantwoordelijk voor de uitvoering in de betreffende fase, bewaakt de samenhang, is aanspreekpunt voor alle betrokkenen in de betreffende fase, en zoekt de verbinding met de andere fasen
3. **Communicatie- en Voorlichtingsadviseur:** Verantwoordelijk voor het ontwikkelen en implementeren van een communicatiestrategie voor het programma en het verzorgen van voorlichting en informatie aan belanghebbenden en het publiek.
4. **Administratief/secretarieel medewerker:** Ondersteunt het team bij administratieve taken zoals planning, rapportage en archivering van documentatie.

Rol en Taken van het Programmateam

1. Strategische Planning en Coördinatie

- Ontwikkelen van een strategisch plan en jaarlijkse werkplannen voor het programma en de afzonderlijke fasen in samenwerking met de programmamanager, de brede werkgroep en de stuurgroep.
- Coördineren van activiteiten en projecten binnen het programma om ervoor te zorgen dat doelstellingen worden behaald en deadlines worden gehaald.

2. Projectmanagement

- Leiden van individuele projectteams en zorgen voor een effectieve planning, uitvoering en evaluatie van projecten.
- Bewaken van de voortgang van projecten, identificeren van risico's en uitdagingen, en implementeren van passende maatregelen om projectdoelen te bereiken.

3. Communicatie en Voorlichting

- Ontwikkelen van een communicatiestrategie om het programma onder de aandacht te brengen bij belanghebbenden en het publiek.

- Verzorgen van voorlichting en informatie over het programma en de activiteiten ervan aan verschillende doelgroepen.

4. Stakeholdermanagement

- Onderhouden van relaties met belangrijke belanghebbenden, waaronder overheidsinstanties, zorg- en welzijnsorganisaties, en gemeenschappen.
- Faciliteren van samenwerkingsverbanden en partnerschappen tussen verschillende organisaties en belanghebbenden.

5. Monitoring en Evaluatie

- Ontwikkelen van een monitoring- en evaluatiesysteem om de voortgang en impact van het programma te meten.
- Analyseren van verzamelde gegevens en rapporteren over de resultaten aan de programmamanager en de stuurgroep.

6. Administratieve Ondersteuning

- Ondersteunen van het team bij administratieve taken zoals planning, rapportage en archivering van documentatie.
- Coördineren van vergaderingen, workshops en andere evenementen binnen het programma.

Het programmateam van Trendbreuk speelt een cruciale rol bij het realiseren van de doelstellingen van het programma en het creëren van positieve veranderingen in de gezondheidssituatie van Zuid-Limburg. Door nauw samen te werken en hun diverse expertise te benutten, kunnen zij effectief bijdragen aan het succes van het programma.

Bijlage 2 Bevindingen werksessie versteviging inzet levensfasen Trendbreuk

19 april 2024

Op basis van de bevindingen van de werksessie voor de versteviging van de inzet van levensfasen binnen Trendbreuk, worden per levensfase aandachtspunten en acties benoemd.

Kansrijke Start

1. Verder verstevigen van huidige aanpak, uitbreiden partners
2. Aandacht voor taalontwikkeling in de aller vroegste fase
3. Centering Ouderschap
4. Geboortezorg Flex
5. Basisstructuur Vervolg

Peutertijd

1. Versterken van de samenwerking met sociale diensten en inzicht verkrijgen in het bereik.
2. Contact verbeteren met kleinere organisaties en gastouders.
3. Het stimuleren van kinderopvang en het eenduidig maken van criteria voor VVE-registratie.
4. Creëren van ontmoetingsplekken voor ouders om de betrokkenheid te verhogen.
5. Aanpassen van de omgeving om beweging te bevorderen en acties tegen het verdwijnen van speeltuinen. (leefomgeving, is overkoepelend)

Basisschool

1. Aandacht voor thema's zoals relaties, seksualiteit, en sociale gezondheid, en de integratie van hobby's en verenigingen.
2. Meer betrokkenheid creëren op schoolniveau door de juiste personen op de juiste plekken te plaatsen.
3. Introduceren van bewegend leren en ambassadeurs voor de Gezonde School.
4. Tijd vrijmaken binnen scholen voor gezondheidsinitiatieven en een structurele borging van deze initiatieven.

Voortgezet Onderwijs (12-18 jaar)

1. Uitbreiden van activiteiten naar vrije tijd, gezin, en omgeving.
2. Vergroten van de aandacht voor mentaal welbevinden en armoede.
3. Opzetten/uitbreiden een coalitie gekoppeld aan onderwijs met o.a. jongeren/jongerenorganisaties.

Werk en Ouderschap (16-27 jaar)

1. Borging van effectieve interventies en het opzetten van een levensfase brede coalitie.
2. Voorbereiden van jongvolwassenen op een gezonde start voor de volgende generatie.
3. Gebruik maken van sociale media voor communicatie en het instellen van een mentoren programma.

Doorgaande Lijn

1. Het faciliteren van intergenerationele uitwisselingen en het versterken van het vertrouwen in de GGD.
2. Betrokkenheid van ouders verhogen en de doorgaande lijn in de knooppunten versterken.
3. Aandacht voor mentale gezondheid en prestatiedruk met maatwerk per fase.
4. Implementeren van een doorgaande praatplaat en een ambassadeursprogramma.

Overkoepelend voor alle levensfasen

1. Benoemen van een coördinator per levensfase.
2. Het samenstellen van een programmateam met coördinatoren en programmamanagers.
3. Eigenaarschap nemen en verbinding leggen tussen levensfasen en inhoudelijke thema's.